

ΘΕΜΑ 4^ο

ΚΕΙΜΕΝΟ (Αντιφών: Φαρμακεία Κατά Μητρυιάς 1-2)

- Νέος μὲν καὶ ἄπειρος δικῶν ἔγωγε ἔτι, δεινῶς δὲ καὶ ἀπόρως ἔχει μοι περὶ τοῦ πράγματος, ὦ ἄνδρες, τοῦτο μὲν εἰ ἐπισκῆψαντος τοῦ πατρὸς ἐπεξελθεῖν τοῖς αὐτοῦ φονεῦσι μὴ ἐπέξειμι, τοῦτο δὲ εἰ ἐπεξιώντι ἀναγκαίως ἔχει οἷς ἥκιστα ἐχρῆν ἐν διαφορᾷ καταστῆναι, ἀδελφοῖς ὁμοπατρίοις καὶ μητρὶ ἀδελφῶν. Ἡ γὰρ τύχη καὶ αὐτοὶ οὗτοι ἠνάγκασαν ἐμοὶ
- 5 πρὸς [τούτους] αὐτοὺς τὸν ἀγῶνα καταστῆναι, οὓς εἰκὸς ἦν τῷ μὲν τεθνεῶτι τιμωροὺς γενέσθαι, τῷ δὲ ἐπεξιώντι βοηθοὺς. Νῦν δὲ τούτων τάναντία γεγένηται· αὐτοὶ γὰρ οὗτοι καθεστᾶσιν ἀντίδικοι καὶ φονῆς, ὥς καὶ ἐγὼ καὶ ἡ γραφή λέγει. Δέομαι δ' ὑμῶν, ὦ ἄνδρες, ἐὰν ἀποδείξω ἐξ ἐπιβουλῆς καὶ προβουλῆς τὴν τούτων μητέρα φονέα οὔσαν τοῦ ἡμετέρου πατρὸς, καὶ μὴ ἅπαξ ἀλλὰ πολλάκις ἤδη ληφθεῖσαν τὸν θάνατον τὸν ἐκείνου ἐπ' αὐτοφώρῳ
- 10 μηχανωμένην, τιμωρῆσαι πρῶτον μὲν τοῖς νόμοις τοῖς ὑμετέροις, οὓς παρὰ τῶν θεῶν καὶ τῶν προγόνων διαδεξάμενοι κατὰ τὸ αὐτὸ ἐκείνοις περὶ τῆς καταψηφίσεως δικάζετε, δεύτερον δ' ἐκείνῳ τῷ τεθνηκότι, καὶ ἅμα ἐμοὶ μόνῳ ἀπολελειμμένῳ βοηθῆσαι. Ὑμεῖς γὰρ μοι ἀναγκαῖοι. Οὓς γὰρ ἐχρῆν τῷ μὲν τεθνεῶτι τιμωροὺς γενέσθαι, ἐμοὶ δὲ βοηθοὺς, οὗτοι τοῦ μὲν τεθνεῶτος φονῆς γεγέννηται, ἐμοὶ δ' ἀντίδικοι καθεστᾶσι. Πρὸς τίνας οὖν ἔλθῃ τις
- 15 βοηθοὺς, ἢ ποῖ τὴν καταφυγὴν ποιήσεται ἄλλοθι ἢ πρὸς ὑμᾶς καὶ τὸ δίκαιον;

ΣΧΟΛΙΑ

- 1 **Νέος μὲν καὶ ἄπειρος δικῶν:** τα δυο επίθετα εἶναι επιρρηματικά κατηγορούμενα. Η γενική συντάσσεται με το 'ἄπειρος' ως αντικειμενική. **ἔτι:** συντάσσεται με το 'ἄπειρος'. **ἔχει μοι:** απρόσ. έκφραση.
- 2 **τοῦτο μὲν:** βρίσκεται σε αντιστοιχία με το 'τοῦτο δέ' πιο κάτω: 'αφ' ενός ~ αφ' ετέρου'. **εἰ...μὴ... ἐπέξειμι:** δευτερεύουσα πρόταση που εξαρτάται από την προηγούμενη απρόσωπη έκφραση 'ἀπόρως ἔχει μοι', και εκλαμβάνεται ως πλάγια ερώτηση: 'βρίσκομαι σε μεγάλη ἀπόγνωση μήπως δεν ερευνήσω...'. Οι προτάσεις αυτές εκλαμβάνονται και ως αιτιολογικές, αν εξαρτηθούν από ρρ. ψυχικού πάθους, όπως εἶναι η έκφραση 'δεινῶς ἔχοι μοι'. **ἐπισκῆψαντος τοῦ πατρὸς ἐπεξελθεῖν τοῖς αὐτοῦ φονεῦσι:** γενική μτχ. ἀπόλυτη εναντιωματική. Το ρ. 'ἐπισκῆπτω + ἀπαρέμφατο' σημαίνει 'ἀναθέτω τὴν ἐντολή νᾶ...', και το ἀπαρέμφατο εἶναι αντικ. στην μτχ. Το ρ. 'ἐπεξέρχομαι τινί' σημαίνει 'ἐξετάζω – ερευνῶ κάτι ἢ κάποιον', και η δοτική 'τινί / τοῖς φονεῦσι' εἶναι αντικ. στο ἀπαρέμφατο. Η γενική 'αὐτοῦ' συντάσσεται με το 'φονεῦσι' ως γενική αντικειμενική.
- 3 **εἰ...ἀναγκαίως ἔχει:** ἴδια πρόταση με την προηγούμενη. **ἐπεξιώντι:** επιρρ. υποθετική μτχ. συνημμ. στην δοτική προσωπική 'μοι' που εννοείται δίπλα στην απρόσωπη έκφραση 'ἀναγκαίως ἔχει'. **καταστῆναι:** υποκείμενο στην προηγούμενη απρόσωπη έκφραση. **οἷς ἥκιστα ἐχρῆν:** αναφορική πρόταση η οποία ολόκληρη συντακτικά εξαρτάται από την ρ. έκφραση 'καθίσταμαι ἐν διαφορᾷ τινί = βρίσκομαι σε ἀντιπαλότητα με κάποιον', όπου η δοτική εξαρτάται από τον εμπρόθετο προσδ. της κατάστασης 'ἐν διαφορᾷ'. Εδώ: 'καθίσταμαι ἐν διαφορᾷ οἷς ἥκιστα ἐχρῆν' = 'βρίσκομαι σε ἀντιπαλότητα με ὅσους ἐλάχιστα θα ἔπρεπε' ενν. 'νᾶ βρίσκομαι'. Το ρ. της αναφορικής 'ἐχρῆν' εἶναι απρόσωπο, η δοτική 'οἷς' εἶναι προσωπική, και υποκείμενο στο ρ. εἶναι το ενν. ἀπαρέμφατο 'καταστῆναι'.

- 4 **ἀδελφοῖς ὁμοπατρίοις καὶ μητρὶ ἀδελφῶν:** οι δοτικές 'ἀδελφοῖς ~ μητρὶ' είναι επεξηγήσεις στην αναφορική αντωνυμία 'οἷς', το επίθ. 'ὁμοπατρίοις' είναι επιθ. προσδ., και η γενική 'ἀδελφῶν' είναι γενική κτητική ή της καταγωγής. **Ἦ γὰρ τύχη καὶ...οὔτοι:** υποκείμενα στο ρ. 'ἠνάγκασαν', η αντων. 'αὐτοί' είναι κατηγορ. προσδ. **ἐμοὶ:** δοτική προσωπική της αναφοράς στο 'καταστῆναι'.
- 5 **τὸν ἀγῶνα καταστῆναι:** το απαρέμφατο είναι αντικ. στο 'ἠνάγκασαν' και το ουσιαστ. 'τὸν ἀγῶνα' είναι συγχρόνως και αντικείμενο στο 'ἠνάγκασαν', αλλά και υποκείμενο στο 'καταστῆναι'. **οὔς:** υποκ. στο απαρέμφατο 'γενέσθαι'. **εἰκὸς ἦν:** απρόσωπη έκφραση. **τῷ μὲν τεθνεῶτι:** έναρθρη μτχ. ως ουσιαστικό που γίνεται δοτική προσωπική δίπλα στην απρόσωπη έκφραση *ἦταν φυσιολογικό για εκείνον που πέθανε*. **τιμωροῦς:** κατηγορούμενο στο 'γενέσθαι' με υποκείμενο το 'οὔς'.
- 6 **γενέσθαι:** υποκείμενο στην προηγούμενη απρόσωπη έκφραση. **τῷ δὲ ἐπεξιόντι:** ὅ,τι και το 'τῷ μὲν τεθνεῶτι'. **βοηθούς:** ὅ,τι και το 'τιμωρούς'. **τάναντία γεγένηται:** αττική σύνταξη.
- 7 **φονῆς:** ονομαστική πληθυντικού ἀντί 'φονεῖς'.
- 8 **ἐὰν ἀποδείξω:** υποθετική πρόταση με απόδοση το πιο κάτω απαρέμφατο 'τιμωρῆσαι'. (Η συζήτηση για τον υποθ. λόγο ακολουθεί). **ἐξ ἐπιβουλῆς καὶ προβουλῆς:** *με πρόθεση και με σχέδιο*. **τὴν τούτων μητέρα:** η αιτιατική είναι και αντικείμενο στο ρ. 'ἀποδείξω' αλλά και υποκείμενο της μτχ. 'οὔσαν'. Η γενική της αντων. είναι γενική κτητική ή της καταγωγής. **φονέα οὔσαν:** το ουσιαστικό είναι κατηγορούμενο στην μτχ., και η μτχ. είναι συνημμ. στο ουσιαστικό 'τὴν μητέρα' και επειδὴ λειτουργεῖ ως κατηγορούμενό του, λέγεται κατηγορηματική.
- 9 **τοῦ ἡμετέρου πατρός:** το έναρθρο ουσιαστικό συντάσσεται με το 'φονέα' ως γενική αντικειμενική. **ληφθεῖσαν:** έναρθρη μτχ. συνημμ. στο εννοούμενο ἀπὸ πριν 'ἀποδείξω τὴν μητέρα' ως κατηγορηματική. **τὸν θάνατον τὸν ἐκείνου:** η αιτιατική του έναρθρου ουσιαστικού είναι αντικείμενο στην πιο κάτω μτχ. 'μηχανωμένην' (μηχανῶμαι τί = *σχεδιάζω κάτι*). Η έναρθρη αντωνυμία σε γενική πτώση είναι επιθετικός προσδιορισμός, ενώ μόνη της η αντωνυμία χωρίς το ἄρθρο είναι γενική υποκειμενική.
- 10 **μηχανωμένην:** συνημμ. μτχ. στην μτχ. 'ληφθεῖσαν'. Η έκφραση: 'ἀποδείξω τὴν μητέρα ληφθεῖσαν μηχανωμένην τὸν θάνατον τὸν ἐκείνου' = *και αν αποδείξω ὅτι η μητέρα πιάστηκε να σχεδιάζει τον θάνατο εκείνου...*. **τιμωρήσαι:** το απαρέμφατο είναι και το αντικείμενο του πιο πάνω ρ. 'δέομαι ὑμῶν', αλλά και η απόδοση των δυο υποθετικών προτάσεων 'ἐὰν ἀποδείξω τὴν μητέρα φονέα οὔσαν' και 'ἐὰν ἀποδείξω τὴν μητέρα ληφθεῖσαν μηχανωμένην τὸν θάνατον ἐκείνου'. Επειδὴ η απόδοση του υποθετικού λόγου είναι απαρέμφατο, ο υποθ. λόγος ονομάζεται πλάγιος ή εξηρημένος. Στον Ευθύ λόγο θα ήταν 'ἐὰν ἀποδείξω...καὶ ἐὰν ἀποδείξω, τιμωρήσατε...' και δηλώνει το προσωκόμενο. **τοῖς νόμοις:** δοτική επιρρ. του οργάνου. **οὔς:** αντικ. στην μτχ. 'διαδεξάμενοι': *τους οποίους (νόμους) αφού τους παραλάβετε ἀπο τους θεούς και τους προγόνους σας...*.
- 11 **διαδεξάμενοι:** συνημμ. μτχ. στο υποκ. του ρ. 'δικάζετε', και είναι επιρρ. χρονική. **κατὰ τὸ αὐτό:** *με τον ίδιο τρόπο*. **ἐκείνοις:** δοτική του οργάνου.
- 12 **τῷ τεθνηκότι, καὶ ἅμα ἐμοὶ:** δυο δοτικές αντικείμενα στο απαρέμφατο 'βοηθῆσαι'. **μόνῳ ἀπολελειμμένῳ:** η μτχ. είναι συνημμ. στο προηγούμενο 'ἐμοί' ως επιθετικός προσδιορισμός, και το 'μόνῳ' είναι επιρρ. κατηγορούμενο του τρόπου. **βοηθῆσαι:** ὅ,τι και το 'τιμωρῆσαι'.
- 13 **Οὔς:** η αιτιατική της αντων. είναι υποκ.στο απαρέμφατο 'γενέσθαι'. **τῷ μὲν τεθνεῶτι:** δοτική χαριστ.
- 14 **φονῆς...ἀντίδικοι:** κατηγορούμενα στα αντίστοιχα ρρ. **Πρὸς τίνας οὖν ἔλθῃ τις βοηθούς;** κύρια πρόταση, ευθεία ερώτηση, η οποία εκφέρεται με απορρηματική υποτακτική: *σε ποιούς ανθρώπους να πάει κάποιος ως βοηθός;*, και το επίθετο 'βοηθούς' είναι επιρρ. κατηγορούμενο του αποτελέσματος *ὥστε να τον βοηθήσουν;*.
- 15 **ἢ ποῖ τὴν καταφυγὴν ποιήσεται:** επίσης κύρια πρόταση ευθεία ερώτηση, μόνο που τώρα το ρ. είναι σε μέλλοντα οριστικής *που θα καταφύγει κάποιος....;* **ἄλλοθι ἢ πρὸς ὑμᾶς καὶ τὸ δίκαιον;** β' ὅρος συγκρίσεως ἀπὸ το επίρρημα 'ἄλλοθι'.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Σαν νέος λοιπόν στην ηλικία και άπειρος ακόμη από δίκες, αντιμετωπίζω δυσκολίες και και είμαι σε απόγνωση όσον αφορά την υπόθεση αυτήν εδώ, δικαστές, αφ' ενός μήπως παρά το γεγονός ότι ο πατέρας μου παρήγγειλε να ερευνήσω γι' αυτούς που τον σκότωσαν, εγώ δεν ερευνήσω, και αφ' ετέρου μήπως αν ερευνήσω, βρεθώ στην ανάγκη να γίνω αντίδικος με εκείνους που δεν θα έπρεπε, δηλ. με τα αδέλφια που έχουμε τον ίδιο πατέρα (*ενν. τους ετεροθαλείς αδελφούς του*), και με την μητέρα των αδελφών μου (*ενν. την μητρυιά του*). Διότι τόσο η σύμπτωση όσο και αυτοί οι ίδιοι υποχρέωσαν την δίκη αυτήν να γίνει για εμένα σε αντιπαράθεση με αυτούς, οι οποίοι ήταν φυσικό να γίνουν οι εκδικητές για τον νεκρό, και οι βοηθοί για εκείνον που ερευνά την υπόθεση. Τώρα όμως συνέβησαν τα ακριβώς αντίθετα. Δηλ. οι ίδιοι αυτοί έγιναν αντίπαλοί μου στην δίκη και δολοφόνοι, όπως εγώ και η έγγραφη καταγγελία αναφέρει. Σας παρακαλώ λοιπόν εσάς, δικαστές, αν αποδείξω ότι με πρόθεση και με σχεδιασμό η μητέρα αυτών εδώ είναι η δολοφόνος του δικού μου πατέρα, και ότι όχι μόνο μία φορά, αλλά πολλές φορές μέχρι τώρα πιάστηκε να σχεδιάζει τον θάνατο εκείνου επ' αυτοφώρω, να επιβάλετε ποινές πρώτον σύμφωνα με τους νόμους τους δικούς σας, τους οποίους αφού τους παραλάβετε από τους θεούς και τους προγόνους, κατόπιν δικάζετε με τον ίδιο τρόπο σύμφωνα με εκείνους όσον αφορά τις καταδικαστικές σας αποφάσεις, και δεύτερον εκείνον τον νεκρό, αλλά κι εμένα τον ίδιον που έχω μείνει μόνος μου, να βοηθήσετε. Διότι εσείς μου είσθε αναγκαίοι. Διότι εκείνοι που έπρεπε να γίνουν τιμωροί για τον νεκρό, αλλά και συμπαράστατες δικοί μου, αυτοί ακριβώς έχουν γίνει οι δολοφόνοι του νεκρού, και έχουν καταστεί οι αντίδικοί μου. Σε ποιούς λοιπόν να απευθυνθεί κάποιος ως συμπαράστατες, ή πού αλλού θα καταφύγει παρά σε εσάς και στην δικαιοσύνη;